

Jesteśmy coraz starsi

Joanna Kanabrocka

Jeszcze nie tak dawno większość ludzi nie dożywała podeszłego wieku. Umierali na skutek różnych chorób, czy odniesionych ran na długo przedtem, zanim oteptyali ich zmysły, a narządy zaczęły zawodzić. Dziś, dzięki lepszym warunkom egzystencji oraz rozwiniętej medycynie średnia długość życia zdecydowanie się wydłużyła. Jednocześnie od kilkunastu lat drastycznie zmniejsza się liczba narodzin. W porównaniu do początku lat 80-tych liczba ta zmniejszyła się o ponad połowę. Dziś na statystyczną rodzinę przypada 1,3 dziecka, a zatem pokolenie dzieci nie odtwarza pokolenia rodziców. Systematycznie zwiększająca się liczba osób powyżej 65 roku życia i malejąca liczba ludzi młodych, którzy nie ukończyli jeszcze 18 roku życia prowadzi do starzenia się społeczeństwa.

Starzenie się społeczeństwa jest procesem, którego doświadczają w różnym stopniu wszystkie kraje. Specjaliści szacują, że w 2050 roku liczba osób, które przekroczą 60 rok życia wzrośnie z 600 milionów (obecnie) do 2 miliardów, zaś w 2100 osób w podeszłym wieku będą aż 3 miliardy. Oznacza to, że w wielu krajach seniorzy będą stanowić jedną trzecią całego społeczeństwa (teraz osoby starsze to jedna dziesiąta populacji). Społeczeństwa zachodnie starzeją się już od ponad ćwierć wieku. W Polsce ujemny przyrost naturalny po raz pierwszy zanotowano w 1999 roku. A zatem nasz kraj dopiero staje przed tym problemem.

Mimo, iż inne, bogatsze kraje są trochę od nas starsze, to sytuacja Polski jest szczególnie trudna. Kraje Europy Zachodniej posiadają większy majątek, dzięki czemu mogą zapewnić osobom starszym godziwe warunki egzystencji. Społeczeństwo polskie jest biedne, nie dysponuje oszczędnościami i nie jest w stanie utrzymać emerytów i rencistów na przyzwoitym poziomie życia. Zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka (ONZ 1948, art. XXV.1) każdy człowiek powinien mieć zapewnione zdrowie i dobrobyt. Dotyczy to m.in. wyżywienia, odzieży, mieszkania, opieki lekarskiej i koniecznych świadczeń socjalnych. To instytucje rządowe odpowiedzialne są za sytuację osób starszych. Państwo zobowiązane jest do zapewnienia osobom w podeszłym wieku godziwych warunków życia. Systemy ekonomiczne i społeczne powinny zostać przystosowane do radzenia sobie ze skutkami procesu starzenia się społeczeństwa.

Kto zarobi na emeryturę?

Ekonomiści twierdzą, że starzenie się polskiego społeczeństwa jest największym zagrożeniem ekonomicznej przyszłości naszego kraju. Wzrost liczby osób w podeszłym wieku spowoduje bowiem załamanie się systemu emerytalnego. Ludzie młodzi, zdolni do pracy nie będą w stanie utrzymać tak ogromnej rzeszy emerytów i rencistów. W 1990 roku sto pracujących osób utrzymywało 13,74 ludzi starszych. W roku 2000, ta sama liczba pracujących musiała utrzymać 15,6 seniorów. Liczba ta wzrosła do 48,49 w roku 2050. Wydatki funduszu emerytalnego gwałtownie wzrosną, zabraknie natomiast osób, które będą w stanie ów fundusz wypracować. Już dziś świadczenia emerytalne są bardzo skromne, a wzrost liczby emerytów, przy spadku ilości pracowników, spowoduje drastyczne obniżenie świadczeń emerytalnych albo gwałtowne podniesienie podatków.

Skoro zjemy dłużej, to dłużej powinniśmy także pracować, aby zaoszczędzić środki na emeryturę. Tymczasem w Polsce obserwujemy tendencję do skracania okresu aktywności zawodowej oraz wydłużania okresu emerytalnego. Wysyłanie pracowników na wcześniejszą emeryturę jest zjawiskiem powszechnie spotykanym. Pracodawcy zamiast pomóc osobom starszym w przystosowaniu się do wymogów nowoczesnych firm, poprzez zapewnienie im ciągłych szkoleń, wybierają łatwiejsze dla nich rozwiązanie - zwolnienie.

Rozpatrując względy ekonomiczne starzenia się społeczeństwa należy również zwrócić uwagę na to, że wraz ze wzrostem liczby osób w wieku emerytalnym wzrastają również inne wydatki, np. na opiekę zdrowotną, czy ośrodki pomocy społecznej. Starzenie się społeczeństwa wymaga stworzenia odpowiednich systemów opieki zdrowotnej i pomocy socjalnej. Zwiększająca się liczba osób starszych i chorych wymaga zwiększenia liczby miejsc w przychodniach zdrowia, szpitalach, domach pomocy społecznej i innych ośrodkach socjalnych.

Nie tylko ekonomia

„Godziwe warunki życia“ to nie tylko kwestia ekonomiczna, ale także społecz-

na. Zapewnienie osobom starszym odpowiednich warunków materialnych i opieki to za mało, seniorzy mają również potrzeby wyższego rzędu. Ludzie starsi często czują się osamotnieni i mają niskie poczucie własnej wartości. Do zadań państwa należy stworzenie osobom w podeszłym wieku odpowiednich warunków do pełnego uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego. Badania wykazują, że ludzie na starość wycofują się z aktywnego życia, ograniczając się jedynie do grona rodzinnego i telewizji. Dlatego należy dążyć do zwiększenia aktywizacji osób starszych poprzez tworzenie różnych instytucji społeczno-kulturalnych. Szerokie możliwości dają w tym względzie kluby seniora. To właśnie tam ludzie starsi i samotni wśród rówieśników mogą znaleźć ciepło, przyjaźń i sens życia. Kluby seniora organizują różnego rodzaju spotkania, uroczystości, wycieczki i imprezy kulturalne. Instytucjami, które wspomagają rozwijanie zainteresowań oraz dokształcanie osób starszych są Uniwersytety III wieku. Przewodzą one działalność dydaktyczną, kulturalno-rekreacyjną, organizują również liczne warsztaty szkoleniowe. Państwo powinno dbać o to, aby tego rodzaju ośrodków było jak najwięcej.

Starość to nie katastrofa

W dzisiejszych czasach kultu młodości ludzie starsi spychani są na margines życia społecznego. Osoby w podeszłym wieku jako zbiorowość są izolowane i stopniowo eliminowane z życia publicznego w momencie przekroczenia granicy wieku emerytalnego. Dlatego musimy zachęcać osoby starsze do aktywnego udziału w życiu społeczeństwa i większej integracji z nim. Starość nie jest przecież katastrofą, to normalny stan, do którego musimy się przyzwyczaić. Bardzo ważna jest zmiana nastawienia społeczeństwa do osób starszych. Postreganie starości musi ulec zmianie poprzez promowanie pozytywnego jej wizerunku. Starzenie się społeczeństwa to proces nieunikniony, dlatego musimy dążyć do stworzenia społeczeństwa przyjaznego ludziom w każdym wieku.